

УДК 633.31/37; 635.65

Інноваційні принципи оцінювання номерів жита посівного в конкурсному сортовипробуванні у нелінійній системі фазово-параметричних портретів

Чернуський В. В.

Інститут біоенергетичних культур і цукрових буряків НААН України, вул. Клінічна, 25, м. Київ, 03141, Україна, *e-mail: vadimchernuskiy_58@ukr.net

Мета. Установити принципи аналізу результатів конкурсного сортовипробування на синергетику взаємодії продуктивних показників і адаптивних властивостей номерів жита посівного озимого (*Secale cereale* L.) через формування нелінійної системи фазово-параметричних портретів. **Методи.** Польовий, біометричний, порівняння, узагальнення та математичної статистики. **Результати.** Способом побудови фазово-параметричних портретів продуктивності селекційних номерів жита озимого в нелінійних динамічних системах конкурсного сортовипробування (2016–2018 рр.) установлені синергетичні взаємодії їх продуктивних показників і адаптивних властивостей. Доведено принципову можливість використання методу, головна суть якого полягає в можливості диференційованого вивчення взаємодії «генотип – середовище». За результатами відображення системи конкурсного сортовипробування в кубічному сплайновому

комплексі виявлено змогу диференціювати фенотипову мінливість популяцій зразків на генотипову (переважно продуктивну) і епігенотипову (переважно адаптивну), що дає змогу аналізувати їх як параметрично незалежні й ефективно добирати зразки з оптимальним поєднанням двох важливих характеристик. За результатами використання інноваційного методу комплексного добору створено сорт жита посівного озимого 'Композитне', який занесено до Державного реєстру сортів рослин, придатних для поширення в Україні у 2020 р. **Висновки.** Багаторічне оцінювання об'єкта дослідження дало змогу встановити, що застосування інноваційних принципів оцінювання номерів у конкурсному сортовипробуванні в нелінійній системі фазово-параметричних портретів дозволяє ефективно добирати селекційні зразки жита посівного озимого з оптимальним поєднанням двох важливих характеристик – адаптивності та продуктивності.

Ключові слова: жито посівне озиме; конкурсне сортовипробування; фазово-параметричний портрет; адаптивність; продуктивність.

Vadym Chernuskiy
<https://orcid.org/0000-0002-8477-1050>